

עניני הסדר - שיעור 103**I. דיין ארבע כוסות**

- (א) **עיין בפסחים** (ק"ט). אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחמש. ורביעית היא גם כן ביצה ומחצה. וכתב הצ"ח בערכי פסחים ששיעור של האצבעות הוא כפול משיעור של הביצים. והחליט שנתקטנו הביצים וכן כתב הגר"א וגר"ז ובמשנה ברורה (רע"א - ס"ח) כתב שהרביעית לקידוש של ליל שבת שעיקרה מדאורייתא וכן כזית מצה ישער על פי האצבעות לחומרא. ושיעור ארבע כוסות ומרור שהם מדרבנן על פי הביצים לקולא. ועיין במ"ב (תפ"ו - ה) ועיין עוד בערה"ש (קס"ח - י"ג) שאין צריך להחמיר.
- (ב) **ושיעור רביעית על פי האצבעות** 4.42 אנצעס ועל פי הביצים 2.85 אנצעס אליבא דרב משה בספר קול דודי דף 20.
- (ג) **ומי שאינו יכול לשתות כל כך יכול לסמוך על התוספות בפסחים** (ק"ז). ד"ה "אם" דמלא לוגמיו סגי והוא ג' רבעי אנץ. (קול דודי 21) ובקטן שהגיע לחינוך די בחצי אנץ. ולאיש בריא צריך רוב כוס בדיעבד ולכתחלה צריך כולו.
- (ד) **אם יין הלבן טוב מן האדום** הוא מובחר כבבלי ולא כירושלמי דמצוה לצאת ביין אדום. רמ"א (תע"ז - י"ח) וספר קול דודי (22)
- (ה) **מיץ ענבים** אינו מן המובחר ואינו יוצא ידי חירות וזה כהרמב"ם ד"ה "אל תרא" דהיינו יין המשכר. אכן נראה שאם יש ח"ו חשש סכנה או אפילו נופל למשכב או אפילו שלא יגמור הסדר אינו רשאי להחמיר (קול דודי 22).
- (ו) **מיץ ענבים משוחזר (reconcentrated)** עיין שו"ת מנחת שלמה (ד) התמצית אינו ראוי כלל לשתיה ופסול לקידוש וא"כ מניין לנו שחוזר להכשירו ע"י הוספת מים. ולכן אפשר דאין יצא ידי קידוש ביין משוחזר. וכן שמעתי מרב משה פיינשטיין ז"ל.
- (ז) **למה נקרא הקידוש במקום סעודה?** עיין ברמ"א (רע"ג - ג) שצריך לאכול לאלתר ממש. ויש אומרים דהגדה אינו הפסק ונקרא לאלתר עיין בקול דודי (דף 33) שאכילת כרפס צריך קידוש ועיין שו"ת אג"מ (י"ד ז' - דף רע"ה)
- (ח) **רק בעל הבית עושה קידוש** ומוציא את הכל ככל שבת. וצריך כל אחד לאחוז הכוס בשעת קידוש. כך אמר לי רב ראובן בשם רב משה.
- (ט) **טיי, קאפי, וחלב** יש דין חמר מדינה לענין ד' כוסות ולהבדלה ולא סוּדָה. שו"ת אג"מ (ז - ע"ה)
- (י) **לכתחלה לשתות השיעור בבת אחת** כדאיתא בפסחים (ק"ז) אכלן לחצאין יצא משמע רק בדיעבד. ודין זה ברוב כוס ולא בכוס שלם משום שאין שייך לעשות לכתחלה באופן שאינו דרך ארץ קול דודי (21 צ"ס ר"ג משה)
- (יא) **אין אומרים הנני מוכן** רק קודם קידוש ולא בשאר כוסות דהוי הפסק קול דודי (41 58 60)
- (יב) **משקה שאין משכר** מותר לשתות בין כוס לכוס מ"ב (תע"ג - ע"ז)
- (יג) **ברכת שהחיינו גם לנשים** צריך לכלול גם ההגדה ומצה וכל מצות הלילה יעבץ בסידורו
- (יד) **עיין בבה"ל** (תע"ז - ד"ה "שלא כסדר") דנשים צריכות ליזהר שתאמרו סדר ההגדה על כל כוס וכוס דאל"ה לדעת הפר"ח אפילו בדיעבד לא יצאו בשתיית הכוסות דהוי כמו ששתאו בבת אחת ולא כהבית יוסף.
- (טו) **ולתוספות** (עירובין פ:) הכזית חצי ביצה **ולרמב"ם** (שבת ס - ח) שליש ביצה

II. עוד דיני הסדר

זרוע	ביצה
מרור	חרוסת
מצה	
כרפס	מי מלח

(א) ג' קערות ארי ז"ל, גר"א, רמ"א רב משה סבר כרמ"א (תע"ג - ד) דאין מעבירין על המצות. ושצריך רק קערה אחת לפני בעל הבית כפסק השו"ע (תע"ג - ד) ולא קערה לפני כל אחד ואחד.

(ב) רב משה היה מקפיד שלא לאכול פאטיטא לכרפס משום שצריך ירק ועוד שהוא מבושל וסועד ואינו מגרר וברוסיא נהגו בפאטיטא מפני שלא היה מצוי שם ירק אחר. (קול דודי 35) והוא אכל סעלערי

(ג) יכוין לצאת בברכת בפה"א אף על המרור לצאת דעת הרמב"ם דהגדה לא הוה הפסק ויכול לאכול אפילו כזית. אבל לשיטת תוס' (קט"ו.) הגדה הוי היסח הדעת וצריך לאכול פחות מכזית אבל אין מברך על המרור שהוא בתוך הסעודה.

(ד) רב משה נהג כשיטת הגר"א דסבר רק ב' מצות ובצע מצה העליונה. והלחם משנה די בפרוסה.

(ה) רב משה כסה המצה עד לאחר הברכה שדומה למן שהוא מכוסה בְּטַל מ"ב (רע"ה - מ"ה)

(ו) רב משה (פוריה סיון תשמ"ה) בליל הסדר יהיה לכל אחד מן הזכרים לחם משנה מיוחד שצריך לאכול כזית מהלחם משנה כן משמע מרמ"א (קס"ז - ח) ועיין עוד במ"ב (ט"ו) 1. ועיין בשש"כ (ג - נ"ה - ט"ו) מהגרש"ז אויערבך דאפשר דסגי גם בפחות מכזית מהלחם משנה וכן כתב המועדים וזמנים בהגדה (דף ג')

2. ברש"י בספר הפרדס דבעה"ב יברך המוציא ועל אכילת מצה ויאכל המוציא ואחר כך יאכל מצה ורק אז מחלק למסובין.

3. בספר הנהגת החתם סופר כתב שבירך בעל הבית המוציא והמסובין ענו אמן ולא בירכו המוציא כלל ככל שכתב ואחר כך פירס לפני כולם שני זיתים זה אחר זה ובירך עם המסובין ביחד על אכילת מצה. והכניס מעט מעט לתוך פיו ובלעם בבת אחת ושכל המצות היו סמוכין אצלו והוה כבצע אכולהו ושפיר נמצא שני זיתים לכל אחד ואחד.

(ז) זמן כדי אכילת פרס חת"ס (ו - ט"ז) תשע דקות וצמח צדק שש דקות ותורת חסד כל מין יש לו שיעור לעצמו וקול דודי בשם רב משה לחומרא ב' דקות וקולא תשע.

(ח) אכילת המצה בבת אחת עיין בשו"ת תרומת הדשן (קל"ט) מצוה מן המובחר לבלוע הכזית בבת אחת וראיה מפסחים (ק"ד) אכלן לחצאין יצא משמע בדיעבד כ"כ השו"ע (תע"ה - ו) אבל המהרי"ל שהובא במג"א אין צריך בבת אחת ממש אלא אפילו מעט מעט בלא הפסק מותר לכתחלה. וכן כתב השלחן גבוה (כ"ז) וכן שמעתי מרב ברוין.

(ט) רב משה אכל חריין למרור אבל לא הקפיד על אכילת החזרת. והחזון איש כתב דאין יצא בחזרת בלא מרירות. והחריין צריך לְפָרְרו דבלי פירור הוא סם המות. מ"ב (תע"ג - ל"ז) ודלא כהחזות דעת שדוקא לאכלו בלי פירור משום דאין מברכים בורא פרי האדמה אם אבד צורתו שער הציון (תע"ג - מ"ו) ורב משה מגלה החריין זמן רב מקודם כי סובר מאחר שיש בו קצת טעם חריף די קול דודי (47) ולא בהגר"א.

(י) רב משה לא סמך על תנאי של האבני נזר (פ"ה) וגם שתי כוס רביעי קודם חצות כשיטת הגר"א ותרומת הדשן קול דודי (60)

(יא) אסור לשתות אחר ד' כוסות הרא"ש מטעם שכרות. הר"ן נראה כמוסיף על הכוסות וד"מ בשם ר' ירוחם שלא לבטל טעם מצה ממילא מים או סעלצער מותר לכל הדעות.

(יב) בה"ל (תע"ה - ד"ה "יטול ידיו") יטמא ידיו קודם הנטילה של רחצה

(יג) הבה"ל (תע"ה) צ"ע אם צריך שני זיתים. וקול דודי בשם רב משה חומרא בעלמא הוא.

(יד) הבה"ל (תע"ה) אין אומרים זכר למקדש כהלל רק אחר אכילת הכריכה משום הפסק.

(טו) רב משה אמר ואמרתם זבח פסח ויהי בחצי הלילה בב' לילות.